

نسخه‌های نهایی شیخ طوسی

سید محمود مرعشی نجفی

در جمادی الاول سال ۷۲۷ ق نوشته است. روی برگ اول اجازه‌ای است که شیخ عبدالله بن علی خواری ورامینی در سال ۶۹۱ ق برای شیخ زین الدین علی بن حسن عمادی نوشته است. در اول کتاب صوم و مواضع دیگر تصریح شده که با نسخه اصل به خط مبارک شیخ مقابله شده است. جلد تیماج قرمز، عطف

تیماج قهوه‌ای. دارای ۲۷۵ برگ ۲۰ سطری در اندازه ۲۴ × ۱۵ سانتی متر. این نسخه نفیس که قدیمی‌ترین نسخه موجود از این کتاب است به شماره ۲۴۱ در این کتابخانه موجود است.

۲- کتاب‌النهاییه. از کتاب‌شناسی این نسخه، چون در نسخه قبل معرفی گردید، صرف نظر می‌کنیم و به نسخه‌شناسی آن می‌پردازیم. این نسخه مانند نسخه قبلی بسیار نفیس و قدیمی است. شامل مجلد اول کتاب که با خط نسخ معرب حیدر بن حسین در شب یکشنبه ۱۵ ماه صفر سال ۵۳۵ ق کتابت شده و در حواشی از روی

کتاب‌النهاییه فی مجرد الفقه و الفتاوی، به عربی، از شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی (متوفی ۴۶۰ ق)، از آثار فقهی مهم شیعی است که مسائل فتوایی را بدون ذکر ادله برای عمل مقلدان بیان کرده است و مانند دیگر کتاب‌های فقهی از طهارت شروع و به

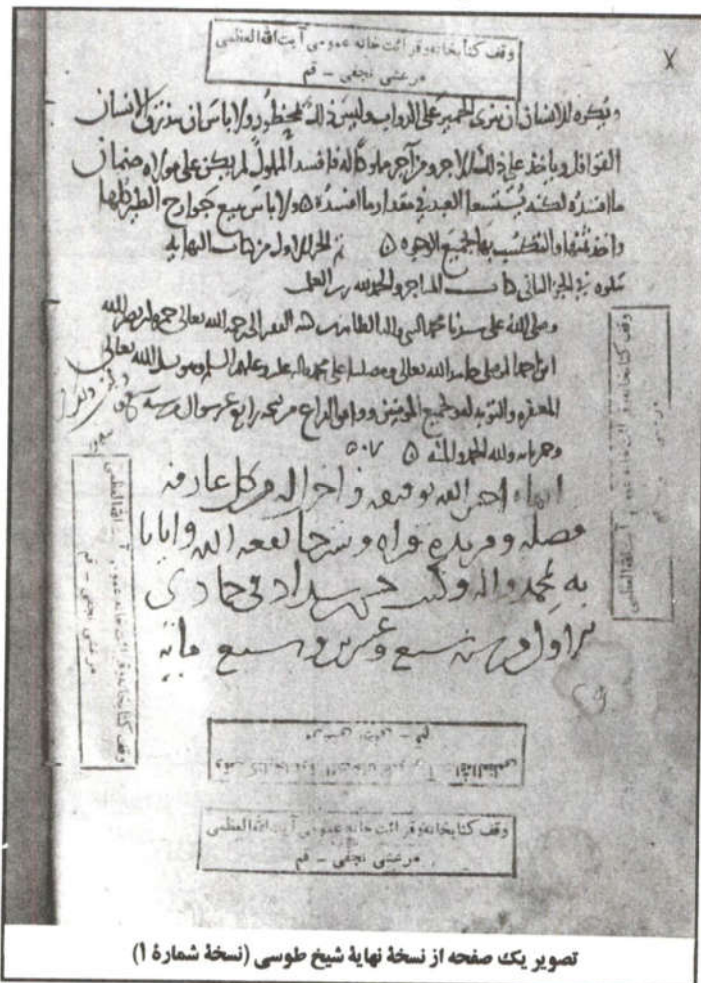
دیات پایان می‌یابد و در دو مجلد تألیف شده است. مشخصات یک نسخه آن در کتابخانه آية الله العظمی مرعشی نجفی چنین است:

۱- کتاب‌النهاییه. آغاز: الحمد لله مستحق الحمد و موجه... کتاب الطهارة، باب ماهیه الطهارة و کیفیه ترتیبها، الطهارة فی الشریعة اللّم لما یستباح به الدخول فی الصلوة.

انجام: فان أتلفه علیه و كان قد أظهره لم یکن علیه شیء علی حال. انجام این نسخه افتاده است.

این نسخه، بسیار نفیس و قدیمی است و به خط نسخ حمزة بن نصرالله بن احمد

موصلی در روز ۱۴ شوال سال ۵۰۷ ق «پایان جزء اول» آن کتابت شده است. بعضی از کلمه‌ها مُعرب، عنوان‌ها با خط درشت مشکی، در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد. در آخر جزء اول کتاب‌النهاییه است که حسن بن سداد حلی

تصویر یک صفحه از نسخه نهایی شیخ طوسی (نسخه شماره ۱)

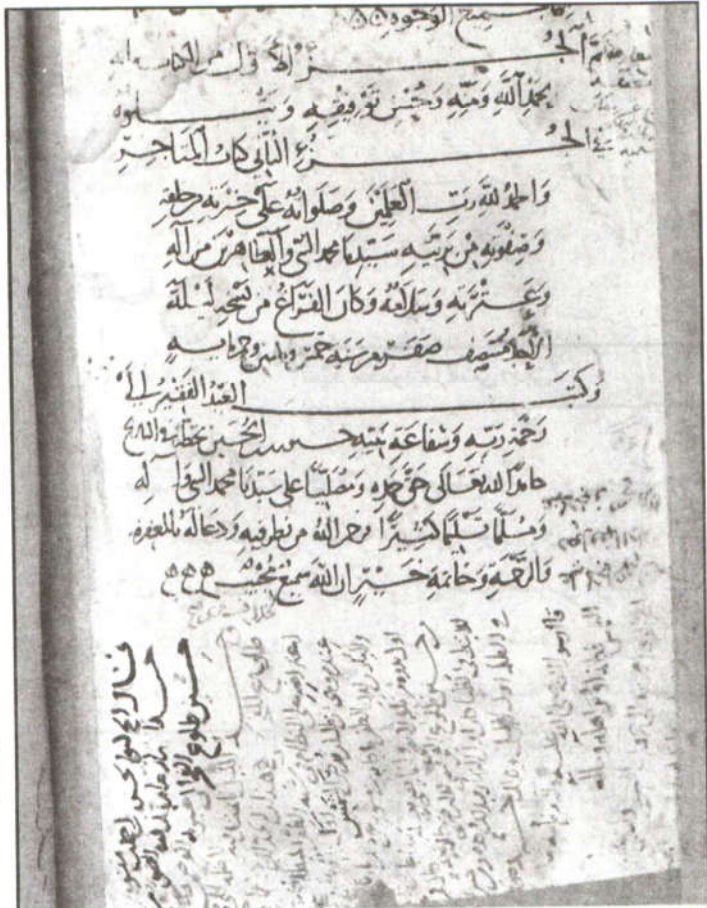
نسخه مؤلف تصحیح و با دو خط علامت بلاغ دارد.

در برگگی در آغاز نسخه، خط مرحوم آية الله العظمی مرعشی نجفی - ره - در سال ۱۳۹۱ ق آمده است که: از محاسن این نسخه آن که با نسخه اصل، به خط مؤلف، مقابله شده و کتاب را مرحوم

مقابله علی بن یحیی بن علی و نیز وزام بن نصر حاضر بوده و حسن بن ابی الفضل بن الحسین ابن الدربی در تاریخ ۵۷۰ و ابن شهریار الخازن و محمد بن علی بن شعره نیز آن را مقابله کرده‌اند. روی برگ دوم نام کتاب و مؤلف آمده و این که با نسخه ابن ادريس، که به خط علی بن محمد بن سکون بوده، مقابله شده است. در پشت برگ ۹ این نسخه، شیخ بهاء‌الدین عاملی دست‌خط و امضای محقق جلی را که اجازه به خط خود برای سدیدالدین ابوالحسن بن احمد به تاریخ ۶۵۴ ق نوشته و در صحافی مقداری از آن رفته است، تصدیق نموده است و نیز در پایان نسخه انهایی است که محقق جلی در ۱۳ شوال سال ۶۴۵ ق نوشته است. این نسخه دارای ۲۳۷ برگ ۲۰ سطری در ۱۷×۱۵ سانتی متر است.

این نسخه نیز یکی از معدود نسخه‌های نفیس و قدیمی این کتاب است؛ خصوصاً آن که در دو موضع دست‌خط مبارک محقق جلی، صاحب شراعت، در آن آمده و به شماره ۳۱۲۶ در این کتاب‌خانه موجود است.

تصویر یک صفحه از نسخه نهایی شیخ طوسی (نسخه شماره ۲)

تصویر یک صفحه از نسخه نهایی شیخ طوسی (نسخه شماره ۳)

آیه الله شیخ ابوالقاسم محمدی گلپایگانی به ایشان هدیه کرده و ایشان در این کتاب‌خانه قرار داده‌اند.

روی برگ اول کتاب تملک مرحوم بحر العلوم نجفی حسینی به تاریخ ۲۳ ذیقعد سال ۱۲۹۸ ق نوشته شده است. در ۲۶۰ برگ، با سطور مختلف، اندازه ۱۵×۲۴ سانتی متر.

این نسخه نیز یکی از قدیمی ترین و نفیس ترین نسخه‌های خطی موجود به شمار می آید و به شماره ۱۸۴۰ در این کتاب‌خانه قرار دارد.

۳- کتاب النهایة. از کتاب‌شناسی این نسخه نفیس و مهم نیز صرف نظر کرده به نسخه‌شناسی آن می پردازیم.

این نسخه نیز به خط نسخ مُعرب در دهه اول ماه جمادی الاول سال ۵۹۵ ق کتابت شده است. متأسفانه نام کاتب مشخص نیست. عنوان‌های مشکي درشت، در حاشیه تصحیح شده است. پشت برگ اول کتاب صورت آنچه در نسخه ابن ادريس جلی آمده است نقل شده، بدین مضمون که: ابن ادريس مقابله نسخه خود را در نجف اشرف از روی نسخه اصل به خط مؤلف در سال ۵۷۳ ق به پایان برده و در مجالس